

Est.1994

JCL

Journal of the College of Languages

Open Free Access, Peer Reviewed Research Journal

<http://jcolang.uobaghdad.edu.iq>

P-ISSN: 2074-9279

E-ISSN: 2520-3517

2018, No.(38)

Pg.1-17

הממד הפוליטי בשיריו של אורי-צבי גרינברג

The Political Dimension in the Poems of Uri Tzvi Greenberg

Asst. prof. Jasim Rashid Hulu (Ph.D.) Jasimr.hulu@gmail.com

Lect. Abdul Wahhab A. Abdul Wahab, abd.alwahab66@yahoo.com

University of Baghdad ,College of Languages, Dept. Hebrew Language

(Received on 3/12/2017, Accepted on 14/1/2018)

Abstract

Uri Tzvi Greenberg is one of the most prominent Jewish poets of the 20th century. According to many critics, Greenberg was one of the leading poets in a period of uncertainty and volatility in political and security events in Europe and the Middle East. Born in Galicia in 1894, he grew up in a Hassidic family. He immigrated to Palestine in 1923. Since then, he has devoted himself to both literary and political work. He has contributed to the establishment of many periodicals, newspapers and books of many literary products (productions), most of which were poems of political dimensions influenced by his Zionist background.

Greenberg sings in Palestine even though he was not born, like many Jewish writers of that period. We can say here that Greenberg was one of the writers who ridiculed their products to serve the Zionism and its objectives. We found through our in-depth research in his poems that most of his products revolve around a central axis: calling for immigration to Palestine and establishing the State of Israel.

Key words: Greenberg, The Political Dimension, Products, The Zionism.

הממד הפוליטי בשיריו של אורי-צבי גרינברג

מאת עוזר לפרופ': ג'אסם רשיד חלו

מורה: עבד אל ווהאב עבד אל גבר.

אוניברסיטת בגדאד

פקולטת השפות

מחלקת השפה העברית

סיכום

אורי-צבי גרינברג, אחד המשוררים היהודים הבולטים במאה ה-20, ולפי מבקרים רבים, היה גרינברג מהמשוררים החלוצים בתקופה שמלאה בחדשנות ובתנועת האירועים הפוליטיים והביטחוניים, באירופה ובמזרח התיכון. גרינברג יליד גליציה ב-1894, גדל במשפחה חסידית, הוא הגר פלסטינה ב-1923, ומשנה ההיא גרינברג נצל את עצמו לעבודה הספרותית והפוליטית ביחד. הוא תרם להקמתם של כתבי-עת והעתונים וכתב יצירות ספרותיות רבות, רובן היו שירים בעלי ממדים פוליטיים בהשפעת רקעו הציוני.

גרינברג שר בפלסטין על-אף-פי-שלא נולד שם כמו שאר הסופרים היהודים בתקופה ההיא. אנו יכולים לומר שגרינברג היה מהסופרים שנצלו את יצירותיהם לשירות הציונות ומטרותיה. באמצעות העיון העמוק בשיריו של גרינברג מצאנו שרוב יצירותיו מסתובבות בציר מרכזי, שהוא הקריאה להגירה לפלסטין והקמת (מדינת-ישראל).

מילות מפתח : גרינברג, הממד הפוליטי, יצירות, התנועה הציוני.

הממד הפוליטי בשיריו של אורי-צבי גרינברג

הקדמה:

שמו של גרינברג קשור בתקופה חשובה בחייהם של היהודים. הוא היה מאנשי העלייה השלישית, ומיום הגיעתו פלסטינה, התחיל בפעולותיו הספרותיות והפוליטיות, דרך הצטרפותו למחנות החלוצים ונעשה למשורר. גם הוא עבד בשבועון "קונטרס", "הפועל הצעיר". וגם השתתף בעתון היומי "דבר". במולדת האה גאות ליצירתו, ומשך חמש-שש שנים פרסם את הספרים "אימה גדולה וירח, אנקריאון על קוטב העצבון". שירתו בשנות הראשונות, אפילו הכלל-אנושית, היתה טבועה בחותם הדור המגשים ובונה. ובשירים האחרונים יש משום תפיסה עמוקה כל-צדדית של התופעה הכבירה בתולדות הציונות. רוב שיריו של גרינברג היו בעלי ממד פוליטי מובהק.

שאלת המחקר: עבודת המחקר הזאת מטפלת בהבהרת הממד הפוליטי בשיריו של גרינברג בנושא הזה החיביים להתמקד בשאלת: איך אורי-צבי גרינברג הפך את רוב שיריו לשירים פוליטיים. וזהו האמצע שחשוב לשכנע את הקורא היהודי בשאלת הקמת מדינה ליהודים.

מטרות המחקר:

1. לדון בנושא היצירות בעלות הממד הפוליטי.
2. לשפוך האור על האסכולה הספרותית שהיה גרינברג שייך לה.
3. להבהיר כי גרינברג בשיריו היה מושר שבפלסטין למרות שאינו נולד בה.
4. להבלטת ציונותו של גרינברג דרך שיריו.

חומר שיטת המחקר:

במחקר הזה השתמשתי בכמה שירים שנכתבו על ידי גרינברג: "חזון אחדה לגיונות", "ספרה קטרוג", "רחובות הנהר", "כלב בית", "על דעת הנס הנכסף", "אימה גדולה וירח". שיטת המחקר היא אנליטית, עם ניתוח של האמצעים הספרותיים שהשתמש בהם גרינברג בשיריו הנ"ל, ואמצעי השפעה והשכנע על הקורא בשאלה מסוימת.

אורי צבי גרינברג, קורות חייו:

אורי-צבי גרינברג נולד בשנת 1894 בעיירה בילקאמן, הסמוכה לז'לוצ' שבגליציה-המערבית. חוטר הוא מגזע צדיקים ורביים גדולים ומפורסמים: רבי ישראל מרוז'ין, רבי אורי השרף מסטרליסק ורבי מאיר'ל מפרמישליאן, ומהם ירש-כנראה- רוב תכונותיו וכשרונותיו. הראשונות הנחיל לו, לפי דבריו "צקון תפילה מלכותית", השני "לפיד-אש המצית את גופו, ומלים ממנו הוא חוצב: רק גחלי רחמים, השלישי "עינים מזהירות" וכמירת הרחמים על הדל והחלכה.⁽¹⁾

בשחרית ילדותו השתקעה משפחתו בלבוב, בה גדל גרינברג ונתחנך על ברכי החסידות ברוח שמרנית-קפדנית, ועד השנה התשע-עשרה לחייו התלבש כאחד מחסידי גליציה. אולם לבוב היתה מרכז תרבותי חשוב בימים ההם, ובן הצמרת החסידית נתפס לרוח הזמן ורכש לו השכלה

כללית ועברית בסתר ובגלוי וגם הכיר עד-מהרה את יעודו כמשורר (בישראל). ראשית שירתו היתה באידיש ובעברית. בשנה הראשונה למלחמת-העולם הראשונה היה גרינברג עד-ראיה לכיבוש לבוב על-ידי קלגסי הצאר הרוסי. ⁽²⁾ בשנת 1923 עלה גרינברג (לישראל), כתום העליה השלישית, ומיד נצטרף למחנה החלוצים שקדחו בביצות העמק, סללו כבישים, עבדו במחצבות ירושלים, רעבו לפרקים ללחם, אך תמיד רקדו בלילות "הורות" טרופות ומעודדות.. הוא נדלק באש החלוציות ונעשה למשוררם של גיבורי של היהודים שם. אז עבר בשבועון הפועלים "קונטרס" וגם "הפועל הצעיר", השתתף בעתון היומי של פועלי ארץ-ישראל "דבר" וגם יסד במה חדשה בשם "סדן". הוא לא הסתפק בכתיבה בלבד, אלא היה מקהיל את החלוצים בכפר ובעיר וקורא לפניהם את יצירותיו. אז היה ברור לו תפקידו בשירה העברית, ובדחילו עמד וקרא "כרולטרים בישראל קראו לי להיות פייטנם, וכמוהם לחצוב ביטוי מני שיש לחייהם!"

אורי צבי גרינברג נפטר ביום 9 במאי 1981 ברמתגון בקבר בירושלים בבית הקברות בהר הזיתים.

שיריו של גרינברג:

1. קובץ השירים "בשאון העתים" 1919.
2. השיר "אינצייטנסרויש" 1919.
3. קובץ השירים "מלחמה עלי אדמות" 1921.
4. קובץ השירים "זהב בין השמשות" 1921.
5. קובץ השירים "מעפיסטא" (1921, 1922).
6. השיר "פארנאכטענגאלד" 1922.
7. השיר "אימהגדולהוירח" 1925.
8. השיר "הגברות העולה" 1926.
9. הפואימה "חזון אחד הליגינות" 1928.
10. קובץ השירים "אנקראון עלקטבהעצבון" 1928.
11. השיר "ספר הקטרוג" 1937.
12. השיר "מנהחכלילומןהכחול" 1949.
13. השיר "עלדעתהנסהנכסף" 1950.
14. הפואימה "רחובותהנהר" 1951. ⁽³⁾

הממד הפוליטי בשיריו של גרינברג

מבוא:

יצירותיו של אצ"ל בשנות העשרים של המאה העשרים, החופפות את סוף שנות העשרים וראשית שנות השלושים בחייו של המשורר והפובליציסט המהפכן, זכו להתעניינות רבה יחסית בביקורת ובמחקר. הסיבות לכך נעוצות בעיקר בכך ששירתו עברה שני מהפכים מרתקים: שירתו היידית הפכה משירה סנטימנטלית רפויה, רוזיגנטיבית, פרי תפישה "ניאו-רומנטיציסטית" שרווחה בסביבת התרבותית הגליציאית (היידית בעיקר), לשירה אקספרסיוניסטית חדשנית ניהליסטית (**מעפיסטא 1922**). מאוחר יותר חל אצלו **המהפך הציוני**: בדצמבר 1923 עלה פלסטינה ובשני ספרים ארוכי טורים ופראי-ריתמוס ומטפורות (**אימה גדולה וירח 1925, הגברות העולה 1926**) טלטל את השירה העברית, שהיתה אז בשלב "סתומת עורקים" של מוצאי תקופת התחייה. שנתים לאחר מכן, בסוף 1928, פרסם ספר "חידתי" (**אנקריאון על קוטב העיצבון**) הנראה, לפחות על פני השטח, כנסיגה מכמה מעקרונות צורניים שקידשה הפואטיקה שלו עצמו, כמו פסילת החרוז והמשקל, וגם מדרישותיה התוכניות: המעורבות הגמורה בצרכים ובבעיות האקטואליים של (האומה) והחברה פינתה מקומה למעין שיבה אל אוניברסליזם אקזיסטנציאלי.⁽⁴⁾

קושי העלייה הרביעית בשיריו של גרינברג.

מעט קודם לכן פירסם פואמה פוליטית לכל דבר (**חזון אחד הלגיונות**), שנכתבה בסוף 1928. זו התאפיינה בהבעה "פשוטה" וישירה, חסרת סיבוכים ציוריים וקצרת שורות, שהיוותה שינוי משמעותי ביחס לשני הספרים העבריים הראשונים. בד-בבד הוא מפנה עורף לתנועת העבודה שבביטאוניה פירסם עד לאותה עת את שפע יצירתו לסיגיה השונים, ומוצא את מקומו (אם כי לא בתפנית חדה מבחינת ההזדהות הארגונית) בתנועה הרביזיוניסטית, שברבים מרעיונותיה תמך אף לפני הקמתה הרשמית ב-1925.⁽⁵⁾

חלמנו: עם, הבא מים. ממעון-אריות- ולא בא,

הוא חי למטה משקעון בשבעים מלכיות הגויים. "חזון אחד הלגיונות"⁽⁶⁾

אין פלא איפוא שתקופה שופעת יצירה ועתירת מהפכים זו בחייו ובכתבתו של גרינברג, על רקע התנגשות האידיאלוגית וביצור הזהות הפוליטית של התנועות והמפלגות השונות בפלסטין, בהן התנועה הרביזיוניסטית עצמה, השומר הצעיר וגם שתי מפלגות הפועלים המרכזיות- אחדות העבודה והפועל הצעיר, עוררה עניין רב יחסית אצל גרינברג, וביחוד בשאלת העבודה הפוליטית, שמשפיעה בצורה ברורה על יצירותיו.

בחרב השיר אני בא, העשויה בחזון אש

בפטיש השכל האוב על סדנו המוצק. "חזון אחד הלגיונות"⁽⁷⁾

השיר הזה הוא חוברת קטנה ונשמע כעין מבוא לשירתו המדינית של גרינברג. השיר הזה פורסם בימים שהיו ימי משבר שלאחר העלייה הרביעית, ימי רעב ומצוקה. הגשמת החזון הציוני נתקלה בקשיים והואטה. נימת היאוש גברה בספרות העברית. ובשעת דמדומים וקטנות השמיע גרינברג את קולו על המצב המימשל והמדכא. וקול זה לא היה בו משום פרישה מהמחנה החלוצי, אדרבה, זה היה קול של "אחד הלגיונות". קרי אחד החלוצים, קול המעלה על נס את ההירואיקה החלוצית.⁽⁸⁾

המשגה הגס ביותר בהבהרת התפתחותו הרעיונית של גרינברג מצוי בטענת הרציפות הגמורה- כאילו דבר לא השתנה אצל גרינברג (מבחינת התוכן האידיאלוגי הגלוי) מאז פרסום דברי הפרידה שלו בשיריו הציונים. טענה זו גורסת כי מי שהשתנו ובגדו בדרך המקורית,

המשותפת, היו חבריו-לשעבר בתנועת העבודה. דעה זו מקובלת, כמובן, על חסידי דרכו האידיאולוגית של גרינברג מאז שנות ה-30, והוא עצמו הירבה לחזור בהזדמנויות שונות.

הקישוף בין גרינברג לבין תנועת העבודה הגיע לשיאו בשנות ה-30, אבל שורשיו נעוצים בחזונו המלכותי-המשיחי של המשורר, הבה לביטוי בשיירו, הפתוס הנלהב, שתאם את רוח ימי העלייה השלישית ואת תחושת המעשים הגדולים, העלים כנראה חזון זה מעיני אנשי תנועת העבודה, עד שבשנות ה-30 נתגלה להם גרינברג.⁽⁹⁾

בניגוד לחלוצים הציונים-הסוציאליסטים, גרינברג מבטא השקפת עולם של יהודי מאמין, המצפה יום-יום למשיח, וכן הוא רואה את החלוצים כשושביני המשיח וכמי שבמעשיהם ובקורבנם מקרבים את הגאולה:

עם, אתה אדיר ! לך בנים רחבי כתפים ונפש,

צום לכבש שטחי ארץ, להעפיל עם דגלים אל פסגה,

הם ילכו כמורדים ואתה תשמעם בשירם:

הרוח, כבוש, גאלה, התרהבות, מלכות ! "ספר הקטרוג"⁽¹⁰⁾

מיתוס הגבורה הישראלית מסעיר את הדם, יוצק ברזל לעורקים ומשבר את תקומת צבא ישראל ונצחונותיו בקרב. במיתוס זה "מתרוננים כל דמי הכובשים והנוקמים הקדומים", והרינה היא על הוד הממלכתיות הישראלית, המצווה לעמוד אלי קרב, לכיבוש, למגן. אכן "פיטן האבדן" היה גם פיטן הגאולה.⁽¹¹⁾

ספר הקטרוג יצא לאור עם הישנות מאורעות-הדמים בממדים יותר גדולים. הספר כתוב בסגנון מולהט ומורתה. הספר הוא **פסגת שירתו המדינית**. הספר כולו כמעט ארוג מהויות של מרי וחרדה לגורל העם, מעצב וזעם. הספר מבליט את אישיותו של המשורר מצאצאי השרף מסטרליסק, את נפשו המסוערת, את הטרגדיה שלו, שגברה ועצמה לא רק משום שהמציאות הישראלית הלכה וקדרה.⁽¹²⁾

בספר "**רחובות הנהר**" מכונסים שירי-השואה של גרינברג, זהו קובץ-שירים גדול. כל משוררי ישראל בגיבו על **השואה** בשיריהם. וודאי יש למצוא בחרוזיהם בבואות של האסון, צליל-דווי נאמנים, ברם גרינברג הוא **משורר השואה**, שאין דומה לו לעת-עתה בהעלאת החורבן השלישי של היהודים בגויים על אימתו וקדרתו הענקיות. במתן ביטוי כבד תוגה וסערה לרגשות דור השרידים ומחשבותיו הנוקבות,⁽¹³⁾ שלקה באלם מתדהמה ופלצות:

-----**כח ים במלוא זרם,**

און רעם קורע ענן, זיז אדירים ממוטט קרקע-יה,

קו מעבה ממין הררי להקיף מגור ישראלי זה,

כל עירם וחלקי עמק-דם אמתו---- "רחובות הנהר"⁽¹⁴⁾

הרי עדיין לא נתרחה שואה שכמותה בפראות ופרעות ובממדים שכאלה לא בהיסטוריה הישראלית העקובה מדם ולא בתולדות העמים ואפילו לא בממלכת החיות הטורפות. אולם גרינברג חי את השואה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, והיא העיקה על נפשו בכל נוראותיה,

הרתיה והסעירה אותו כולו, ועל כן השתער על מוטיבי השואה בעצמת יגונו, בשגעון חוויותיו, בכל כוחותיו הפיזיים הכבירים.⁽¹⁵⁾

שירת גרינברג ה(ארץ ישראלית).

גרינברג דורש שירה (ארץ ישראלית), שאיננה המשך של סגנון השירה הגלותית הסנטימנטלית, הקדם-אקספרסיוניסטית. מה שהתאים אולי לעיירה מקבלת-הדין, האנטי-משיחית בעצם הווייתה, אינו תואם את הוויית החלוצים השואפים להקים מלכות מתוך האפס, וכעברי הפרעונים והמלכים הקדומים מרצפים בעצמותיהם את הדרך. הדרישות של גרינברג לחידוש, אותו הוא מוצא לפי שעה אולי רק בשירתו שלו, בהקשר **היהודי-ציוני-ארץ ישראלי**- אינן שונות בעצם מן הנדרש בעולם.

המשורר ראה את נקודת-התורפה בהווייה הגלותית ובמפעלים הציוניים בשכחה, בהיסח הדעת בין אימה לאימה, בין דם לדם: השכחה נצטיירה לו כמקור הצורות וסיבת הדרדרות התדירית למדרון האבדון, היא הבהילה אותו גם בימי-מגור אלה:

היה מבול דם יהודי וחיל אין כמו, וכרת גליות....

בציון היה אז מין הוי אררט..

אנו שכחנו ענות ואימי מיתות ומוקד.

"כלב בית"י⁽¹⁶⁾

השכחה וכפירה מתהלכות זוג נטיות-גרון...

המגמה המהפכנית של גרינברג דומה כאן למגמת הציונות המודרנית בכלל, ותנועת העבודה בפרט, לחתור אל שורשי היהדות ולבאר אותם ביאור מחודש, כדי לגאול את העם היהודי מקיפאוונו ומהתפוררותו, תוך סילוק החלקים העודפים והמעיקים שהצטברו על היסודות, אלא שגרינברג מרחיב את החתירה-ליסודות גם כלפי הנצרות. גרינברג מעמיד כתביעה מרכזית קיומה של תוכנית. מבחינה פסיכולוגית, ניתן לראות זאת אולי כפיצוי-יתר בעקבות הביקורת כלפיו, שהוא מגזים בתגובותיו הרגשיות. דרישה זו היא מרכזית אצלו, הן בתחום הפוליטי (מההנהגה הציונית) והן בתחום הספרותי. ליוצר האמיתי יש כאן, לדעתו, יתרון על פני הפוליטיקאי המקצועי, המוכן גם להסתגל לשינויים הסטיכיים במציאות.⁽¹⁷⁾

מטה זעמי נשבר-עת נשבר זה עמי,

וכמירת רחמים-על-עצמנו באה בי ככלג

מים מחמם..זה מדם הלבבות שנגר.

"כלב בית"י⁽¹⁸⁾

אין אזעם? ואנחנו השארית, ששכלה כל הודה.

לגרינברג היתה מן הסתם תשובה לטענת הסתירה, ולפיה היהדות שהוא היה מעוניין בשימורה בגולה היא אותה יהדות מסורתית, מובהקת בעצמותה ולאומית-משיחית בחלומותיה. מכל מקום, הוא עצמו מנסה לצמצם את הסתירה שבדבריו בשיר הקודם שמתאר ביתר חדות את שאיפתו לאחיזת היהודים בגולה כמין ביטוי לצער נוסטולגי יותר מאשר כדרישה פוליטית ריאלי ורלבנטית.⁽¹⁹⁾

הקולקטיביזם של אורי-צבי גרינברג איננו רק תביעה חד-סטירית מהסופר. גם ההנהגה המדינית (ההנהלה הציונית, ובעיקר הנהגת ההסתדרות) צריכה להבין את התפקיד המכריע

שעשוי להיות, שחייב בעצם להיות, לסופר המגויס, ולהביע הבנה זו הן בתמיכה כלכלית בתרבות ובנושאיבה והן בהעמדת הסופר "הנכון" כמרצה לציבור, כנואם וכמייצג טיעוניה כלפי פנים.⁽²⁰⁾

גרינברג היה משיב שדיכוי ה"אני" אינו לגיטימי בשם המפלגתיות, אך הוא לגיטימי בשם "האידיה האחת", אידיאת "הציוני הפנימי". קל לראות שמדובר בפרדוקס מן הפרדוקסים של הפאשיזם: מצד אחד, קריאת תיגר על המבנה הדמוקרטי (המסומן אצל גרינברג בשם שהיתה לו עדיין קונוטציה שלילית גם בתנועת העבודה-מפלגתיות) כסותם וחוסם את החינויות הרוחנית של יחידים נושאי האמת הטוטלית, ומצד שני-פסילת דעתו של היחיד שאינו נארג במארג האורגני של (מדינת-ישראל).

הזדעזעות לבבות! הזדככות המזח ועיני הנפש בעיני הבשר:

כאחרי כריתת המון יער אדיר ונדמה המית צמרות, מתגלה האפק הנהיר.

כהאסף אגלי כספית-אספת השבטים היהודים:

הכחות, הכספים, היכליות-לאחד באחד!

קץ גליות, ארץ מלכות, דריכה לעצמה, לנקיטת הגורל בידיים. "רחובות הנהר"⁽²¹⁾

המשורר משמע הוא עצמו-מוטיבים אישיים, שהם יסודה של כל שירה לירית. גרינברג מתהפך לפנינו במכאוביו. יש שהוא כולו צער ויגון, אהבה ורחמים וחסד, ואז אינו מחשב חשבונות הזולת, אינו טוען וזועף, אינו מקטרג, אלא מתמוגג בדמעות: "מה יש לאדם אחרי חיל-זה-כשלי, מלבד דמע שבלב?"⁽²²⁾

מעניין לא פחות מן ההשלכות לתיאוריה הפוליטית הוא עצם הזיהוי של הסגנון שהסופרים נתבעים לו-עם נבואה. גרינברג מזהה את ההסתכלות המשיחית, שצריכה לאפיין את הסופר העברי החזל מ"ההתכחשות בעיקר הישראלי הדינמי" ומטהר עצמו מהשפעות חיצוניות, עם אחיזה בסגנון אקספרסיוניסטי: "הוי על המתגעגעים אצלנו."⁽²³⁾

במגנון הגנה אופייני לגרינברג, המנסה להפוך את מה שנחשב חסר ולקוי אצל היהודי-לנקודת יתרון מיוחדת. השמש יהודית מכופלת, העומדת בשערי הדורות. גרינברג העיד עליו שלא היה אנטישמי, טען שהיהודים לעולם אינם מרגישים את הטבע כפי שהוא, שהשמש היא לגביהם לעולם לא שמש וכו'. דהיינו, הטענה הידועה בדבר רוחניות-היתר של היהודים, תלישותם מהמוחשי, מהמגע הישיר עם ה"פשוט". גרינברג נדהם מקביעה זו, והוא הדגיש אכן שהשינוי הגדול המתחולל אצל יהודים המתיישבים בפלסטין הוא התעוררות המגע הישיר והאינטרס הישיר בטבע הנעשה באמת. אלא שכאן הוא עושה מעין צעד נוסף המהפך את התמונה: יחסו של היהודי אל העולם הוא יתרון וייחוד שעליו לשמר על גופו ונפשו.

מני אז שר השיר לזעמה של מרדות,

לשבחן של גבורות, לחסנה של אדנות,

ליפיה של מלכות... "על דעת הנס הנכסף"⁽²⁴⁾

הרעיונות הפוליטיים בשיריו של גרינברג.

בשירה הפוליטית של גרינברג, ההופכת בעובדות מפורסמות מהעבר הקרוב לנו מאד והמשמיעה תוכחות, דברי זעם ומרד, רעיונות ועקרונות, ששימשו, וגם משמשים כיום במידה מסוימת, סלע המחלוקת שבין המפלגות בישראל. ברור, שמתוך גישה רעיונית-פובליציסטית גרידא אחד יהלל אותה והשני יגנה וישפיל את ערכה. רביזיוניסט. למשל, יראה בשירה זו "תפיסה תבונתית בהירה, אמת ישראלית, לוחות-עדות חדשים לאומה", ואיש-השמאל ידרוש אותה לגנאי, יסתור את העובדות, שהיא מסתמכת או מרמזת עליהן, יסביר את החזיונות הציוניים אחרת ואפילו יתקעס וימטיר על המשורר גרינברג. מכאן הווי אומר, שגישה זו לא תסכון הן לתכלית האסתטית, השירית, והן לתכלית הציבורית, החינוכית, ויש להמירה בגישה פיוטית-בקורתית טהורה, המתרוממת מעל הפולמוס המפלגתי. ואז נחזה בה יצירה כבירה, חזון גדול, שלהבות הכיסופים של טובי האומה, ערכים חיוביים מאד.⁽²⁵⁾

אחד הדברים המאפיינים את קרבתו ההדוקה של אורי-צבי גרינברג לצינונות כבר בתקופה שהיא לכאורה עדיין תקופת ירח-הדבש שבין המשורר לתנועת העבודה, היא אמנותו שאפשר-וצריך- להשפיע על הממשלה הבריטית לממש את התחייבותה לפתח באופן פעיל ומלא את הקמת "הבית הלאומי" ליהודים בארץ-ישראל, שעתידי להיות מדינה יהודית, וזאת על ידי מיקוד תשומת הלב בשילוב האינטרסים שבין בריטניה האימפריאליסטית לבין ההתיישבות הציונית בארץ ועל ידי הצבעה על הצדק הברור והאיכות התרבותית המיוחדת של ההתיישבות זן.⁽²⁶⁾

גרינברג נתן געתו על כך שתנועות להתחדשות ולחירות לאומית זכו להד ולהבלטה מיוחדים משנמצאו להם דברים, וסבר שפעולה דומה יוכלו לעשות אף ביתר הצלחה אישי-רוח ציונים-עברים (כנראה חשב בעיקר על עצמו) המתבססים על תרבות עמוקה ומורכבת יותר, על-פי השקפתו, מן התרבות היהודית. גרינברג צריך היה ליישב את הטענה שניתן לשכנע את אומות העולם באמצעים רוחניים לסייע להקמת (מדינה יהודית), עם ההדגשה המתמדת שלו על גילויי השנאה, הדחייה וההתעללות של הגויים וממשלותיהם ביהודים.

חזון מלכות ישראל, תמצית שירתו הפוליטית של גרינברג, מגמתה העליונה, נסודתה התכליתית, כי החזון הוא מנוף להפעלת המונים, נשמתה של כל תנועת-שחרור:

מה-שחזון לא האיר והעלה לראוה

ודבר בל יקום, אם נביא לא יגיד,

לא יואל ויעל.....

"כלב בית"י"⁽²⁷⁾

ולא יחם לבשר, אם חזון לא יצת.

ובשל העדר חזון משיחי-מלכותי במולדת ובגולה, שוצפת-קוצפת שירתו, טופלת אשמות על המאשרים המתעים, על הפקידות המבצעת מפעלי הגאולה, על הנותנים חילם לסוציאליזם הבינלאומי, על "ההנות הירושלמית". אמנם ידע גרינברג את "אבות הנזיקין" שהיבלו בהגשמת הציונות, הרי הם: **הים, ערב ואדום:**

אם תגבר עד ערב- לפנינו מפלט: רק הים,

"ספר הקטרוג"⁽²⁸⁾

או בים השני יטביעונו: בים דם.

אולם שירי צער ויגון ובשורת פורענויות אינם מספיקים כדי להמריד עם ולהכשירו למעשים הירואיים, כי הסחת הדעת מכל האסון וצרה וההתחמקות מנבואות קודרות הן סגולה ביולוגית-הגנתית, בת הכוח האדיר ששמו "חפץ הקיום", הטבוע בנפשו של כל אדם. על כן מזג המשורר גרינברג לשירת-היגונים שלו גם מוטיבי גאולה ופדות מלהיבים ומעודדים. מיתוס הגבורה הישראלית מסעיר את הדם, יוצק ברזל לעורקים ומבשר את תקומת צבא ישראל ונצחונותיו בקרב. הגשמת חלומם של היהודים נתקלה בקשיים, על כן גרינברג השמיע את קולו על המצב המיידש והמדכא.⁽²⁹⁾

האפשר כי ירן משורר ישראל שירת תפארת לשקיעת החמה

ולא יעקר בטויו כנתח מבשרו לבטא אמתה של כנסת ישראל !?

משורר יהודי הירן בימבוס רומאי? וטפת הדמיע שלנו ככבד הגלובוס,

**חרוזים רחבים ! התחתים בחרוזים! —משל לדרכי ישראל בעולם. "חזון אחד
הלגינות"⁽³⁰⁾**

יש בשיריו של גרינברג תביעה למוניזם, להתרכזות בתחום בלעדי אחד, הן בתחום הספרות והן בתחום הפוליטי-היסטורי: יש רק רשות אחת כאובה, שהיא כלל יהודי הגולה שפתח לגאולה נפתח להם בארץ-ישראל עובדת, משום שיש רק ישות אחת כאובה-מציאות הגולה, החורבן וההשפלה, המסומלת אצל גרינברג שוב ושוב באגדה על החרב שתקע טיטוס בפרוכת בבית-המקדש ודם זב ממנה. הספרות צריכה איפוא לעסוק בפוליטי, ואילו הפוליטי צריך להגדיר עצמו במונחים ספרותיים, או נכון יותר: בדימויים מיתולוגיים.⁽³¹⁾

גרינברג בשיריו הפוליטיים מקשר בין האמן לזמן, כמו לגיאוגרפיה, אין מדובר בהתייחסות לבעיות ההווה המעשיות כפי שהן, אלא לממד העומק של ההווה, למקור שלו במעבה הזמנים, שם חבוי הפוטנציאל האמיתי של הציונות. אפשר לומר שדווקא המשוררים האידיליים בלשוננו. להיות מושרש בארץ-ישראל אין פירושו להסתגל אליה, לעבור את שלבי הקליטה הפסיכולוגיים והריאליים הרגילים, תוך מודעות מתמדת לשבר הגלות. גרינברג המשורר הציוני בא בכל כוחו לארץ-ישראל כדי שיהיה משורר ציוני מובהק, דרך יצירותיו.⁽³²⁾

זהו נוסח שאין בו קול דממה דקה, צלילים הרישים, צבעים ענוגים, אלא סער, זעם, רעם, שאגת אריה, יריות דום-דום, ונוסח הרעש הזה הולם את הספרות העברית, לדעתו, כי הרי באש הוא עולה, כהזדעזעות אדמה, ובדם כל חוזה ישראלי ככה היה זה החזון וכך הועל זה הביטוי ביסוד הזעם והלבה.

הי! יהיה הרגז הגדול לריטמוס בהתאם לכל דורותינו המרודים,

דברינו בעברית מארץ ישראל- כדורי דום-דום לכל אמות העולם !

"חזון אחד הלגינות"⁽³³⁾

אולם בנוסח לא סגי, נחוצה מהפכה גם בתוכן של הספרות, כי לנו "ליהודים שכמותנו באימת העתים", אסור לעסוק באמנות לשם אמנות, לשם יעודים ספרותיים בעלמא. אסור להתפרק על פלס-אתונה, על אולימפוס ותשע מוזות, אסור לכתוב סוניטות ואידיליות, אסור ליצור ספרות

של בעלי-כשרונות, כי לנו נחוצה ספרות מכוונת, מתוכננת, מגמתית, אקטואלית-פוליטית, כמו ברוסיה הסובייטית, ספרות לתכלית האדם-האומה, ספרות לטובת האומה-המדינה. וכדי להגשים כל אלה נחוץ לנו ויטמן עברי. על כן גרינברג היה מכסה את כל התכונות שלמעלה בספרות העברית. רוב יצירותיו של גרינברג הן חלק מהתביעה האקטואלית-פוליטית, שהיא הפואטיקה המהפכנית של גרינברג, ועיקר התביעה מהספרות העברית, לשרת אידיאה ציבורית, מציאותית-קרקעית, באמצעים פיוטיים-אכספרסיוניסטיים. תביעה זו נתמלאה בשלימותה על-ידי גרינברג בתקופה מסוימה ביצירת שירה רבת, המכונסת בחוברותיו: **"חזון אחד הלגינות, כלב בית וספר הקטרוג והאמונה"**.⁽³⁴⁾

והקול בגברותי העולה היא בת-קול המצפון:

מגנזי האדם היחיד אין צרך לספר:

מה יגיד היחיד בספר ואיוב קדמהו.

"חזון אחד הלגינות"⁽³⁵⁾

גרינברג הצהיר: **"איננו פייטן לשם פייטנות"** והיה למשורר פוליטי. מבחינת הדיאלקטיקה של יצירתו לגלגוליה השונים נתונה שירה זו בצמצום-תחומין נוסף על הצמצומים הקודמים. בתחילה הרי התנזר משירת הטבע והתרכז באדם: **אל תשיר מהוד השמים. אמור מן האדם החי על קרקעות.** כי בזמננו כל הדרכים באו לרוץ מן הכרך. וגם את תהום האדם הלך וצמצם, בהוציאו מחוץ לשירתו את האשה וכל הכרוך במוטיב זה, היינו תענוגות האהבה ויסוריה, עולם היצרים והמאוויים הסכסואליים וכדומה.⁽³⁶⁾

ציונותו של אורי-צבי גרינברג.

שיריו של גרינברג בכלל הם רציניים ביותר. הוא קולע ישר אל הנקודה המרכזית ביצירותיו ההן: הגשמת מטרתה של הציונות בצורה ישירה או בצורה עקיבה. גרינברג יוצא מתוך צומת-הדברים, על-פי רוב, מתוך איזה מצב חריף וטעון שאינו אלא סך-הכל של חוויות ומעשים שקדמו לן, אלא שהללו מתפצלים והולכים מתוך אותו מצב בדרך של הסתכלות לאחור, כקרני-אור הללו הנזרעות מתוך נקודת-שריפה. לא הרחבת דברים, אלא העקמתם. הכמה משיריו של גרינברג יש מאורעות-נפש, יש רגעים רבי-מתיחות ועמוקי-חוויה, אך ברובם אין הם מתגבשים למעשים ופעולות כלפי חוץ. השירים האלה ברובם יש כוונה פוליטית מובהקת.

רשמי ילדות ונעורים מקורות נאמנים הם לכל שירה, כשם שמראות נוף וסביבה ראשונים בפינת מולדת, מראות שתייה הם לכל חזון. הם מלווים לו לאדם בכל נדודי רוחו גם כשהוא מפליג לעולמות רחוקים וזרים. אך לא כן גרינברג. אף הוא הגיע אלינו, דוגמת שאר חבריו המשוררים העבריים. גרינברג בא לארץ-ישראל עם שיריו הפוליטיים. הוא רצה לעקור מלבו את הישן מכל וכל, אלמלא ציונותו שהכשירה את לבו ועיניו לקליטת החדש.⁽³⁷⁾

בביא צר, מה היה ליהודים בעולם?

"חזון אחד הלגינות"⁽³⁸⁾

מיליונים גברים, אך לא חרב אחד

אולם בשירי זה מלמד המשורר סניגוריה על עמו האומלל ואומר: **"ששום עם במקומנו לא היה יותר גא וזקוק, יותר זך ויותר ניגוני, אילו חי את חיינו בצל השררות השבעים ותמורות העתים לבין צלב ואיסלם"**. עם אחר במקומנו ובגורלנו היה מתנוון לגמרי ומאבד

את הצלם האנושי שלו. והמשורר משוכנע, ש" **אין טהורים לשלטון מיהודים, אין ראויים מהם לשאת על קדקוד כתר מלכות בעולם** " ולמלא יעוד משיחי-נבואי בקרב העמים, וכך הופך גרינברג ממשורר האבדן למשורר הגאולה והקוממיות המלכותית.⁽³⁹⁾

סגנונו של גרינברג הולם יפה את הרוח הפוליטי בשיריו. הוא תוסס ומהיר וקטוע כאילו נחתך בסכין. בשיריו האחרונים, היה גרינברג עומד נבוך ומבולבל בפני סבך חזיונות חדשים, שהם לרוב נבואות על גורלם של היהודים.

מבחינה פוליטית, ייתכן שבשיריו האחרונים של גרינברג הם "סוס טרויאני", אם כי אולי לא מתוך מודעות גמורה. הוא מעוניין במפורש בהחלשתן הפוליטית של מפלגות הפועלים במתכונתן הרעיונית הייחודית. הדבר המתבטא שגרינברג מזהה בו מגבש הקוד המוסרי של תנועת העבודה ומניה-וכיה הסתדרות העובדים. גרינברג מנסה בגלוי לדבר אל הפועלים- החלוצים מעבר לראשי המנהיגים. הוא היה באמצע המערכה העקיבה והגלויה נגד המבנה הדמוקרטי של הנהגת היישוב וההסתדרות.⁽⁴⁰⁾

היינו כחולמים מציאות-שאיננה ואשר לא תהיה לעולם:

עולם הגויים הוא יער-ליל-חיות והם בו- חיות בר. "חזון אחד הלגינות"⁽⁴¹⁾

אולם השהייה המרובה במעגלות חייו הפרטיים זרה, כנראה, לרוחו, והוא חורג ממסגרת הליריקה האינדיבידואלית וחוזר למוטיבים הציבוריים וקודם כל אל עמו האומלל ועתידותיו הנכספים, לתמורה המחויבת לחול בתולדות ישראל לאחר השואה. קדוש העם בעיני משוררנו, מתואר הוא בשיריו באפיטטים שמימיים, כאצילות שלא מעלמא הדין.⁽⁴²⁾

גרינברג פותח למעשה דיון מעניין על משמעות הטבע אצל היהודי, המתקשר לשאלת הספרות והגיאוגרפיה. גרינברג מדבר כאן בדו-רובדי, ובה: היהודי אינו יכול לחוש אבל למראה שלכת אורופאית, משום שאירופה אינה שלו, הטענה החזקה היא שעולמה של אירופה מופרך גם מבחינת אירופה, שהאירופים משקרים לעצמם בדימויים ספרותיים שאבד עליהם כלח.⁽⁴³⁾

מדוע לבות המליונים לא דפקו אל חרות:

לגדות ים התיכון, שעבריים שררו בו מקדם

לשררה יהודית על חלקת אדמה יהודית,

ושרטו בחרטום אניות בו מפת מסעות? "אימה גדולה וירח"⁽⁴⁴⁾

יותר מסובך וטרגי הוא חשבוננו של גרינברג עם האלוהים והטבע, יציר כפיו. זהו מאבק אויבי, בבחינת "אם יקטלני, לא אייחל". המציאות מטפחת על-פני אמונת ישראל באלהי ישראל, מסיתה למרד וזעם כלפי מעלה, כלפי בגידתו בעמו והיותו ל"אלוהי אבי גויים", פוערת תהומות היאוש והכפירה, ואולם מורשת-אבות מחלחלת בדם המשורר. אוהזת בו על-כרחו, ושפתיו נעות: **"אמן, אתה אלוהים, אין מבלעדיך בגויים אלוהים!"**, והוא מאמין במפלת גוג ומגוג ובישועת ישראל כמו שכתוב ביחזקאל ובכל הספרים הקדושים.⁽⁴⁵⁾

המוטיבים שבשירי-הזעם של ביאליק נתרחבו ולבשו לבושים צעוניים פיוטיים חדשים בשיריים הפוליטיים של גרינברג. מחזור שירי הויכוח של גרינברג עם האלוהים הוא "לאלוהים באירופה", מהם השיר "רחובות הנהר":

רחובות הנהר הגדול, בצאת גזע אב רם להיות שר

עם כל כה נוגד קיומו ממשנאיו חיות בר,
החל כגדות פרת עד ירדן ושיחור, עד נכר
כה נלך רחובות הנהר מהלך הדורות
ועולם הגויים בבלוב בצדי הרחובות—

שוב שבנו בעקבות המהלך-האים אל הפרת בשחרית. "רחובות הנהר"⁽⁴⁶⁾

הנהר, אפוא, הוא פרת והרחובות-המהלכים: נדודי ישראל משך ההיסטוריה הארוכה של היהודים. שם השיר מרמז על התפיסה והגישה ההיסטוריסטיות של המשורר. כי השואה אינה אפיזודה חולפת, והיטלר אינו פרט ואינו גם "הגרמני הקיבוצי", אלא "הגוי" הנאבק עם "גזע אב רם", ומכאן המסקנות להבא והחובה להיבדל מהגוי ולצאת מאורופה, ממאורת הנחשים והפתנים. לפי תפיסה זו, השיר הזה הוא שיר פוליטי מובהק, כמו כל שיריו של גרינברג.⁽⁴⁷⁾

לבסוף אנו רוצים לומר: אורי-צבי גרינברג משורר ציוני והוא השתמש במחשבה הציונית ברוב יצירותיו. הוא היה קדם-כל משורר. פתח ברומאנטיקה פובליציסטית וסיים בשיר הפוליטי. משנתו, לא סדר לה ולא עקביות שיטתית, כולה הגות-לב וסערת-דמיון. כל מערכת דעותיו, כל תורתו המדרנית אינן אלא בבואה מעולם החזון שנשא בנפשו.

יצירתו של גרינברג היתה קו נטוי על פני שטח הדורות, ראשו בתחום המקרא וסופו בהווי הגלותי. ואילו שרשי נפשו נעוצים היו בקרקע קדומים, בעולם של אגדה מופלגה ורחוקה, שהיא החלום להקמת (מדינת-ישראל), שאין יצירה מיצירותיו פנויה מהחלום הזה.

רוב יצירתו של גרינברג היו אמצע חשוב לשכנע את הקורא בשאלה החשובה, שהיא: צריך לכל יהודי לעלות פלסטינה לבנות את (המדינה העתידה). גרינברג השתמש בשיריו, וביחוד השירים האחרונים כאמצע, שהסתער בו על היהודים המתבלבלים בחברות היהודיות.

מבין המשוררים היהודים נמנה גרינברג, והוא גם המובהק והפורח שבהם. הוא העניק לאוצר הספרות כמה וכמה שירים בנויים על רקע המציאות של היהודים בגולה ובפלסטין. יצירותיו של גרינברג היו מעין גילוי בספרות העברית, היה בהן דבר-מה חדש ורענן על חייהם של היהודים האלה. גרינברג טיפל ביהודים שבגולה יותר מאלה שבפלסטין. והוא הכניב את הקורא לעולם הסתמי של היהודים, כדי שיהיה אמצע חשוב להגשמת מטורותיה של הציונות.

רוב המבקרים טוענים שפעילותו המדינית והציבורית של אורי-צבי גרינברג השפיעו רבים בסוג היצירות שלו, והגישה הריאליסטית הייתה מכסה את היצירות האלה. הממד הפוליטי היה הציר היסודי ברוב יצירותיו הספרותיות.

המסקנות:

1. שיריו של גרינברג היו מעין גילוי בספרות העברית, היה בהן דבר-מה חדש ורענן על חייהם של היהודים שבגולה.
2. רוב יצירותיו הם אמצע חשוב לשכנע את הקורא בשאלת העלייה לפלסטין והקמת (מדינת-ישראל).

3. גרינברג פותח למעשה דיון מעניין על משמעות הטבע אצל היהודים, המתקשר לשאלת הספרות והגיאוגרפיה.
4. גרינברג בשיריו היה באמצע המערכה העקיבה והגלויה נגד המבנה הדמוקרטי של הנהגת היישוב וההסתדרות.
5. שיריו בכלל הם רצינים ביותר.
6. גרינברג קולע ישר אל הנקודה המרכזית ביצירותיו: הגשמת מטרותיה של הציונות.
7. רוב יצירותיו הן חלק מהתביעה האקטואלית-פוליטית, שהיא הפואטיקה המהפכנית של גרינברג.
8. גרינברג בשיריו היה מושרש בפלסטין למרות שאינו נולד בה.
9. יש בשיריו תביעה למוניזם, להתרכזות בתחום הספרות ובתחום הפוליטי-היסטורי.
10. המגמה המהפכנית של גרינברג דומה למגמת הציונות המודרנית בכלל, ותנועת העבודה בפרט, לחתור אל שורשי היהדות ולבאר אותם באור מחודש.
11. ברם גרינברג, שהוא משורר השואה, שאין דומה לו לעת-עתה.

שולי המחקר:

1. בן-אור, אהרון. תולדות הספרות העברית בדורנו. כרך 1. יזרעאל (תל-אביב 1968). עמ' 256.
2. ש.ש. עמ' 257.
3. ש.ש. עמ' 258-263.
4. בסוק, עידו. בצל הפרדסים על אדמה מצורעת על יצירתם הספרותית והפובליציסטית של משה סמילנסקי ואורי צבי גרינברג. הקיבוץ המאוחד (תל-אביב 1996). עמ' 57.
5. ש.ש. עמ' 58.
6. גרינברג, אורי-צבי. חזון אחד הלגיונות. סדן (תל-אביב 1928). עמ' 5.
7. ש.ש. עמ' 7.
8. בן-אור, אהרון. ש.ש. עמ' 270-271.
9. גוברין, נורית. ציונותו של גרינברג. יצחק בן-צבי (ירושלים 1980). עמ' 32.
10. גרינברג, אורי-צבי. ספר הקטרוג. מוסד ביאליק (ירושלים 1991). עמ' 42.
11. עליאש, דינה. תורת הספרות העברית. דביר (תל-אביב 1948). עמ' 92.
12. ש.ש. עמ' 94.
13. עמר, יהודה. שירי גרינברג הלאומיים. עם עובד (תל-אביב 2004). עמ' 46.
14. גרינברג, אורי-צבי. רחובות הנהר. שוקן (ירושלים ותל-אביב 1951). עמ' 32.
15. בן-אור, אהרון. ש.ש. עמ' 273.
16. גרינברג, אורי-צבי. כלב בית. סדן (תל-אביב 1929). עמ' 6.
17. רייזן, אסתר. תקוות גדולות: קורות חייו של גרינברג. ראובן מס (ירושלים 1974). עמ' 82.
18. גרינברג, אורי-צבי. ש.ש. עמ' 34.
19. רייזן, אסתר. ש.ש. עמ' 89.

20. יצחק, ניסן. המשוררים העבריים במאה העשרים. שוקן (ירושלים ותל-אביב 2001). עמ' 194.
21. גרינברג, אורי-צבי. רחובות הנהר. שם. עמ' 46.
22. יצחק, ניסן. שם. עמ' 198.
23. בסוק, עידו. שם. עמ' 93.
24. גרינברג, אורי-צבי. על דעת הנס הנכסף. מוסד ביאליק (ירושלים 1950). עמ' 68.
25. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 268.
26. גלוזמן, מיכאל. גרינברג המשורר החלוץ. דביר (תל-אביב 1998). עמ' 32.
27. גרינברג, אורי-צבי. כלב בית שם. עמ' 56.
28. גרינברג, אורי-צבי. ספר הקטרוג. שם. עמ' 18.
29. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 270-271.
30. גרינברג, אורי-צבי. חזון אחד הלגיונות. שם. עמ' 27.
31. בהט, יעקב. עיון בשיריו של גרינברג הפוליטיים. מוסד ביאליק (ירושלים 1978). עמ' 82.
32. גלוזמן, מיכאל. שם. עמ' 44.
33. שם. עמ' 45.
34. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 267.
35. גרינברג, אורי-צבי. שם. עמ' 26.
36. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 267.
37. תמיר, נורית. שירים נבחרים. דפוסים (תל-אביב 1994). עמ' 102.
38. גרינברג, אורי-צבי. שם. עמ' 48.
39. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 267.
40. תמיר, נורית. שם. עמ' 141.
41. גרינברג, אורי-צבי. שם. עמ' 50.
42. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 276.
43. בסוק, עידו. שם. עמ' 114.
44. גרינברג, אורי-צבי. אימה גדולה וירח. הדים (תל-אביב 1925). עמ' 12.
45. בן-אור, אהרון. שם. עמ' 277-278.
46. גרינברג, אורי-צבי. רחובות הנהר. שם. עמ' 39.
47. בסוק, עידו. שם. עמ' 143.

המקורות:

1. בהט, יעקב. עיון בשיריו של גרינברג הפוליטיים. מוסד ביאליק (ירושלים 1978).
2. בן-אור, אהרון. תולדות הספרות העברית בדורנו. דביר (תל-אביב 1968).
3. בסוק, עידו.
- בצלהפרדסיםעלאדמהמצורעתעליצירתהספרותיתוהפובליציסטייתשלמשלמסמילנסקיאווריציביג רינברג. הקיבוץ המאוחד (תל-אביב 1996).
4. גורבין, נורית. ציונותו של גרינברג. יצחק בן-צבי (ירושלים 1980).

5. גלוזמן, מיכאל. גרינברג, המשורר החלוץ. דביר (תל-אביב 1998).
6. גרינברג, אורי-צבי. אימה גדולה וירח. הדים (תל-אביב 1925).
7. ----- חזון אחד הלגיונות. סדן (תל-אביב 1928).
8. -----. כלב בית. סדן (תל-אביב 1929).
9. -----. ספר הקטרטג. מוסד ביאליק (ירושלים 1991).
10. -----. על דעת הנס הנכסף. מוסד ביאליק (ירושלים 1959).
11. -----. רחובות הנהר. שוקן (ירושלים ותל-אביב 1951).
12. יצחק, ניסן. המשוררים העבריים במאה העשרים. שוקן (ירושלים ותל-אביב 2001).
13. עליאש, דינה. תורת הספרות העברית. דביר (תל-אביב 1948).
14. עמר, יהודה. שירי גרינברג הלאומיים. עם עובד (תל-אביב 2004).
15. רייזן, אסתר. תקוות גדולות: קורות חייו של גרינברג. ראובן מס (ירושלים 1974).
16. תמיר, נורית. אורי-צבי גרינברג: שירים נבחרים. דפוסים (תל-אביב 1994).

البعد السياسي في قصائد أوري تسفي غرينبرغ

أ.م.د. جاسم رشيد حلو

م. عبد الوهاب عبد الجبار عبد الوهاب

جامعة بغداد/ كلية اللغات/ قسم اللغة العبرية

خلاصة البحث

يعد أوري تسفي غرينبرغ من أبرز الشعراء اليهود في القرن العشرين، وعلى وفق كثير من النقاد فقد كان غرينبرغ من الشعراء الرواد في حقبة إتسمت بالشك وتقلب الأحداث السياسية والأمنية في أوروبا والشرق الأوسط. غرينبرغ المولود في غاليسيا عام 1894، والذي ترعرع في كنف عائلة حسيديية هاجر إلى فلسطين عام 1923، ومنذ ذلك التاريخ سخر نفسه للعمل الأدبي والسياسي معا، فقد ساهم في تأسيس كثير من الدوريات والصحف، وكتب كثيرا من النتاجات الأدبية المميزة، جلها كان قصائد ذات أبعاد سياسية نظمها متأثرا بخلفيته الصهيونية.

لقد تغنى غرينبرغ تغنى بفلسطين على الرغم من أنه لم يولد فيها، شأنه في ذلك شأن كثير من الأدياء اليهود بتلك الحقبة. ويمكننا القول هنا بأن غرينبرغ كان من الأدياء الذين سخرُوا نتاجاتهم لخدمة الحركة الصهيونية وأهدافها، إذ وجدنا من خلال بحثنا المعمق في قصائده بأن أغلب نتاجاته تدور في محور مركزي، هو الدعوة للهجرة إلى فلسطين وإقامة (دولة إسرائيل).

الكلمات المفتاحية: غرينبرغ، البعد السياسي، نتاجات، الحركة الصهيونية.

تقديم على الحوقر:

ד"ר ג'אסם رشيد حلو : עוזר לפרופ' בפקולטת השפות-אוניברסיטת בגדאד- מחלקת השפה העברית. זוכה תואר שלישי מאוניברסיטת בגדאד. יש לו מחקרים רבים בספרות העברית החדשה ופעילויות רבות בתחום זה.

Email: Jasimr.hulu@gmail.com

عبدال ووهاب عبد مורה בפקולטת השפות-אוניברסיטת בגדאד-מחלקת השפה העברית. זוכה תואר שני מאוניברסיטת בגדאד. יש לו הרבה מחקרים בספרות העברית החדשה ופעילויות רבות בתחום זה.

Email: abd.alwahab66@yahoo.com